

Nasjonal marin verneplan - oppstartsmelding for Gaulosen

Gaulosen er ett av 36 kandidatområder som skal utredes med utgangspunkt i tilrådinger fra Rådgivende utvalg for marin verneplan jf. føringer gitt av Miljøverndepartementet i samråd med Fiskeri- og kystdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet. Gaulosen er ett av 17 kandidatområder som er klarert for oppstart i første pulje gjennom forvaltningsplanen for Norskehavet.

Denne oppstartsmeldingen markerer starten på en planprosess som vil ende opp i et konkret høringsforslag som vil bli sendt berørte parter på formell høring. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for planprosessen innen rammer satt av Direktoratet for naturforvaltning. Arbeidet skjer i tett samarbeid med Fiskeridirektoratet sentralt og regionalt. Rammene for arbeidet er nærmere omtalt i generell del av oppstartsmeldinga.

Området inngår i kategori 3 – Spesielle gruntvannsområder, og ligger i Vestnorsk subprovins.

Areal, geografisk plassering og avgrensning

Planområdet er ca. 11 km² og ligger i kommunene Trondheim, Melhus og Skaun i Sør-Trøndelag fylke. Området ligger innerst i en fjordarm på sørsiden av Trondheimsfjorden, ved utløpet av elva Gaula.

Planområdet er vist på vedlagte kart. Det vil være naturlig å inkludere de eksisterende verneområdene i Gaulosen i det marine vernet. Grunne fjæreamråder/tidevannssoner for øvrig kan også vurderes inkludert, siden disse utgjør en viktig del av økosystemet i Gaulosen. Dette omfatter bl.a. strandsonen på Øysand.

De eksisterende verneområdene berører 23 eiendommer fordelt på 18 grunneiere. Dette gjelder også dersom man inkluderer strandområdene på Øysand i det marine vernet, da dette kun vil berøre én eiendom. Utenfor disse områdene foreslås grensen trukket utenfor grensen for privat eiendom (marbakken, 2 meters dyp).

Verneverdier og -formål

Verneverdiene i Gaulosen er først og fremst knyttet til bunnforholdene og plante- og dyrelivet i et elvedeltamiljø. Området fremstår som særegent i marin verneplan, da det er det eneste gruntvannsområdet inkludert i verneplanen som er dannet av et elvedelta innerst i en fjord. Dette er også et av få relativt uberørte elvedeltaer og estuarier ved utløpet av en større elv som ikke er regulert for kraftutbygging. Verneformålet for de spesielle gruntvannsområdene knytter seg til å ta vare på de spesielle bunnforholdene og det tilhørende rike og mangfoldige plante- og dyrelivet karakteristisk for naturtyper i grunne områder. Verneformålet inkluderer også å ta vare på bunnen og dyrelivet i dypere partier i tilknytning til gruntområdene.

Geologiske, fysiske og biologiske forhold

Området er et elvedelta og estuarie ved utløpet av elva Gaula, og består av store tidevannsflater og grunne arealer med sand- og mudderbunn. Det foreslåtte verneområdet omfatter også relativt bratte skråninger ned til den flate fjordbunnen med dyp mer enn 200 meter innerst i fjordarmen.

Gaulosen er et spesielt miljø. Brakkvann og sedimentasjon av materiale som avsettes fra Gaula gjør at faunaen generelt er artsfattig i det grunne estuariet. Det forekommer imidlertid en del spesielle arter i dette miljøet. I skråningen fra gruntområdene og ned mot fjordbunnen er det en relativt rik og mangfoldig bunnfauna.

Hele området i Gaulosen er et svært viktig næringsområde for vannfugl, som henter føde i miljøer preget av både ferskvann, brakkvann og saltvann. Gaulosen er også viktig som hekke- og overvintringsområde for en rekke fuglearter, og har dessuten stor betydning som rasteplass for trekkende fugler. De ornitologiske verdiene er en sentral del av verneformålet i de eksisterende verneområdene i Gaulosen.

Kulturminner

Ved utløpet av Gaula er det sannsynlig at det er deponert automatisk fredet kulturhistorisk materiale på sjøbunnen fordi elvemunningen har vært en viktig landingsplass som grenser mot rike jordbruksbygder og ferdselsårer innover i landet. I tillegg er det gode bevaringsforhold på grunn av den jevne tilstrømningen av ferskvann og sedimenter. Hele planområdet ligger innenfor et av de prioriterte marinarknologiske områdene, PRIMAT 4360.

Brukerinteresser

Området blir ikke særlig brukt til marint kommersielt fiske, men fritidsfiske fra båt og fra land foregår utenfor fiskeforbudssonen ved elveosen. Gaula er et viktig vassdrag for fritidsfiske av laks.

Innenfor området går det en biled for skipstrafikk. Det er lykter og staker i tilknytning til leden. Der er dessuten et kaianlegg i Buvika.

Det foregår beite i skjøtselsammenheng i Gaulosen naturreservat, for å hindre gjengroing. Dette er et samarbeid mellom grunneiere og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Området er viktig for friluftsliv. Særlig gjelder dette Øysand i Melhus, som er en av de mest brukte badestedene i Trøndelag. Også ved Mule i Trondheim finnes mye brukte strandområder, og her planlegger kommunen en tursti. Pilegrimsleden krysser Gaula i det foreslåtte verneområdet, vest for Leinøra, mellom gården Sundet i Trondheim og Øyamelen i Melhus. Den følger deretter i stor grad sjøen sørvestover til Buvika i Skaun, der den dreier innover i landet. På Øysand er det anlagt en campingplass ved stranden.

Eksisterende vern

Leinøra og Gaulosen naturreservater og Gaulosen landskapsvernområde ble opprettet ved kgl. res. av 23.12.1983, og dekker et samlet areal på ca. 3110 dekar, hvorav 2725 dekar vannareal. Forslaget til marin verneplan berører ikke Leinøra naturreservat (ca. 55 dekar). Gaulosen naturreservat dekker et areal på ca. 605 dekar, hvorav ca. 480 dekar er vannareal, mens Gaulosen landskapsvernområde er på ca. 2450 dekar, hvorav vannarealet utgjør ca. 2245 dekar. Formålet med fredningen av disse områdene er å bevare et viktig våtmarksområde med et rikt fugleliv, verne om særlige artsrike og sammensatte strandenger, bevare forekomster av tindved på Leinøra samt å beholde Gaulosen som et vesentlig landskapselement og som eksempel på en tilnærmet urørt større elvemunning.

Planområdet ligger i Trondheimsfjorden, som ble vedtatt som nasjonal laksefjord av Stortinget 25.02.2003. Statusen som nasjonal laksefjord innebærer at det ikke kan opprettes nye oppdrettslokaliteter for laksefisk i fjorden.

Fiske i sjøen utenfor Gaula er regulert ved forskrift av 25.08.1997 om fiske i fredningssoner i sjøen utenfor vassdrag som fører anadrome laksefisk, Sør-Trøndelag. Forskrift er gitt i medhold av lov om laksefisk og innlandsfisk m.v.

Øysand er en ca. 1,5 km lang vestvendt havstrand i Melhus kommune. Hovednaturtypene er tangvoll og sandstrand. Lokaliteten er middels artsrik med 63 plantearter. Det er anlagt campingplass i nærheten og vei ned til stranda. Dette er en av Trøndelags mest benyttede

badeplasser, og er således et svært viktig friluftsområde for bl.a. befolkningen i Trondheim. (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, 1999).

Området Buvikfjæra i Skaun kommune er statlig sikret friluftsområde. Strandsonen i Buvikfjæra blir sett på som svært viktig område for friluftsliv og rekreasjon i Trondheims-regionen.

Plansituasjon

Trondheim kommunes arealplan nevner ikke sjøområdene som berøres av marin verneplan spesielt, men store deler av strandlinjen på nordsiden av planområdet er utlagt til friluftsområde i forhold til strandsonen, med en planlagt turveg. Tilgrensende landarealer for øvrig er utlagt til LNF-område.

Kommuneplanen for Skaun angir ikke noe særskilt om sjøområdet som inngår i marin verneplan; området er utlagt til ferdselsområde. I tillegg er det utlagt et område for småbåthavn nord i Buvika, men etter innsigelse fra Fylkesmannen ligger denne nå til avgjørelse hos Miljøverndepartementet. Området er således unntatt rettsvirkning pr. desember 2008. De tilgrensende landarealene til området for marin verneplan i Skaun er preget av variert virksomhet. Større arealer er utlagt til boligformål og som friområder. I tillegg finnes et forretnings-/industriområde, samt et kombinert bolig-/industriområde.

Kommuneplanen for Melhus angir deler av landområdene som grenser mot Gaula som vassdragsnære LNF-områder der friluftsliv, naturverdier og grøntstruktur er dominerende. Mindre deler består av fritidsbebyggelse. På Øysand er den nordlige delen av stranden avsatt som friområde, med et byggeområde for naust innenfor. Området lenger sør er annet byggeområde, og omfatter Øysand Camping. I sjøen er Øysand avsatt som vannareal for allment friluftsliv – badeområde, og inngår i reguleringsplan for Øysand campingområde. De øvrige sjøarealer i Melhus er angitt som LNF-områder i sjø.

Fylkesdelplan for kystsoneforvaltning fra 2000 nevner ikke de marine områdene i Gaulosen spesielt, men trekker frem en rekke generelle trusler mot marine verneverdier, som for eksempel bunntråling, oppdrett, masseuttak og forurensning.

Aktuelle virkemidler

Et utgangspunkt for vurdering av virkemidler er tilrådingene fra Rådgivende utvalg for marin verneplan mht. verneverdier og -formål, og forslag til mulig anvendelse av lovverk fra DN og direktoratsgruppen. Det ble foreslått at naturvernloven og vernekategoriene naturreservat og landskapsvernområde vurderes. Naturvernloven er nå avløst av den nye naturmangfoldloven. Etter denne loven er det aktuelt å vurdere Gaulosen som marint verneområde i henhold til loven § 39. Alternativt vil beskyttelse av området ved bruk av havressursloven, akvakulturloven og havne- og farvannsloven, jf. den generelle oppstartsmeldingen, også bli vurdert.

Mulige virkninger av verne-/beskyttelsesforslaget

Restriksjonsnivå i forhold til ulike aktiviteter skal utredes nærmere i den videre prosessen med utgangspunkt i tilrådingene fra Rådgivende utvalg for marin verneplan.

Fiske med passivt redskap som garn, not, snøre og line i moderat omfang anses for uproblematisk i forhold til verneverdiene i området. Fiske med snurrevad vil påvirke bunnen i noen grad. Det er ønskelig at slikt fiske unngås i det marine verneområdet. Krabbefiske med teiner i moderat omfang antas ikke å forringe de marine verneverdiene.

Tangskjæring bør ikke tillates innenfor verneområdet.

En bør være varsom med å legge rørledninger og kabler. Dersom slike må legges gjennom området, bør dette skje i utvalgte korridorer og med skånsomme metoder slik at denne påvirkningen blir minst mulig. Eksisterende kabler og rørledninger skal kunne vedlikeholdes.

Deponering av masser og utbygginger med fyllinger skal ikke forekomme i området. Plassering av større installasjoner, for eksempel tidevannsturbiner, vindmølleanlegg og lignende må unngås. Det legges videre opp til at uttak av masse ikke skal foregå i verneområdet.

Deler av området er allerede vernet etter naturvernloven, og i tillegg er området en del av en nasjonal laksefjord. Dette innebærer at det allerede i dag er betydelige restriksjoner på aktivitet i området. Forslaget til marint vern av Gaulosen vil derfor ikke medføre større endringer i forhold til dagens aktivitet i området.

Lite eller ingen kommersiell fiskeriaktivitet er kjent i det foreslåtte verneområdet, og heller ingen oppdrettsvirksomhet. Et vern antas derfor å ikke få større konsekvenser for slik næringsvirksomhet.

Konsekvensene av beskyttelsesforslaget for Gaulosen skal belyses nærmere gjennom den ordinære planprosessen, som bl.a. vil omfatte møter med berørte parter og offentlig høring.

Forvaltning

Forvaltningsplan

Det vil bli utarbeidet forvaltningsplaner for områdene i planen. Disse vil vise tiltak for å fremme formålet med vernet, og de vil presisere hvordan verneforskrifter og andre beskyttelsestiltak skal praktiseres.

Forvaltningsmyndigheter

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter naturmangfoldloven. Fiskeridirektoratet vil ha ansvaret for forvaltning etter havressursloven og akvakulturloven. For forvaltning etter havne- og farvannsloven vil Kystverket være ansvarlig myndighet. (Det tas sikte på at ny lov kan tre i kraft 1. januar 2010).

Det vil bli lagt opp til ulike prosesser for å involvere berørte myndigheter, organisasjoner og næringsutøvere i forvaltningen av områdene.